

TEMNÁ STRÁNKA OPEN ACCES PUBLIKOVANIA – PREDÁTORSKÉ PUBLIKOVANIE

Etický kódex SAV vo svojich *Zásadách publikovania výsledkov výskumu* vymedzuje pravidlo, že *výskumní pracovníci nepublikujú pochybným spôsobom a nevyužívajú nedôveryhodné publikačné platformy, ako napríklad tzv. predátorské časopisy.*²

Príspevky publikované v predátorských časopisoch možno považovať za „stratenú vedu“ alebo „nevyžiadanú vedu“.³

Pojem

Predátorské časopisy – „*predatory journals*“ je pomerne nový pojem, o ktorom sa stále častejšie diskutuje nie len vo svete, ale i u nás. Je to forma neetického publikovania a ide o tie časopisy, ktoré **vznikli s cieľom generovania vlastného finančného zisku a nie s cieľom rozvíjania a podpory vedeckej komunikácie.**⁴

Niektorí autori používajú skôr pojmy ako pseudo-scientific journals⁵, questionable journals⁶ alebo unethical journals atď. I keď charakteristika jednotlivých pojmov nie je totožná, vo všetkých prípadoch ide o formu neetického publikovania.⁷ Na Slovensku sa momentálne presadzuje pojem **pochybné**

² ETICKÁ KOMISIA SAV. Etický kódex SAV. In *Slovenská akadémia vied* [online]. 2018 [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: https://www.sav.sk/index.php?lang=sk&doc=sas-commission&folder_no=141

³ MEMON, Aamir Raoof. How to respond to and what to do for papers published in predatory journals? In *Science Editing*, 2018, vol. 52, no. 2, pp. 146-149. Dostupné na: <https://doi.org/10.6087/kcse.140>

⁴ Akademický antipredátor. In *Věda žije* [online]. 2016 [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <http://antipredator.vedazije.cz/>

⁵ More than 5,000 German scientists have published papers in pseudo-scientific journals. In *NDR: Das Beste an Norder* [online]. Norddeutscher Rundfunk, 2018 [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: https://www.ndr.de/der_ndr/presse/More-than-5000-German-scientists-have-published-papers-in-pseudo-scientific-journals,fakescience178.html

⁶ Questionable journals. In *DOAJ* [online]. 2015 [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://blog.doaj.org/category/questionable-journals/>

⁷ My sa v tomto článku budeme držať pojmu predátorské publikovanie.

časopisy a vydavatelja. Tento pojem zastrešuje celé spektrum pochybných praktík, ktoré majú rôzny stupeň závažnosti. Od tých, ktoré pramenia z nevedomosti, nedôslednosti či neprofesionality, až po vedomé zneužívanie systému a podvody.⁸ Je potrebné rozlišovať medzi dravým časopisom, ktorého cieľom je len zisk a časopisom, ktorý ma nízku kvalitu. Prirodzene, kvalitný vedec-by nemal mať záujem o ani jeden druh z týchto časopisov.

Predátorskí vydavatelja/časopisy **parazitujú na myšlienke open-access – zlatej ceste**, kedy sa poplatky za publikovanie článku prenášajú na autora. Nakoľko vydavateľom ide o rýchly finančný zisk, absentuje kvalitné recenzné konanie, redakčné rady sú fiktívne, napodobňujú názvy známych vedeckých časopisov, či dokonca si privlastňujú identitu iných časopisov. Dôsledkom takéhoto konania sa medzi vedeckú, odbornú, ale i laickú komunitu dostáva veľké množstvo informácií, bez vedeckej hodnoty, dokonca informácie skreslené alebo úplne klamlivé.⁹

Predátorské publikovanie zahŕňa	
Predátorské časopisy	Predátorských vydavateľov
Predátorské konferencie	Autorský mlyn
Ukradnuté identity iných časopisov	Parazitovanie na názvoch renomovaných časopisov
Falošné metriky	Falošné identifikátory

Znaky predátorských vydavateľov

1. Časopis zabezpečuje **fiktívne** alebo dokonca žiadne recenzné konanie. Články sú k publikovaniu prijímané **rýchlo** bez kvalitného recenzného posúdenia.

⁸ STOŽICKÁ, Zuzana. Pochybní vydavatelja alebo predátori vo vedeckom publikovaní. In *Youtube* [online]. 15.5.2019 [cit. 2019-05-15]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=eizm4pyL7cc&feature=youtu.be>

⁹ LUKÁŠ PLCH – JIŘÍ KRATOCHVÍL. Predátorské časopisy. In *Knihovna univerzitého kampusu MU* [online]. 2017 [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: <https://kuk.muni.cz/vyuka/materialy/predatori/>

2. **Výška poplatku** za publikovanie článkov je oznámená po ich prijatí, nie dopredu.
3. Články sú prijímané najmä na základe poplatku za vydanie, čiže **publikujú prakticky všetko**.
4. Ak sú poplatky známe dopredu, sú oveľa nižšie ako v legitímnych časopisoch.
5. Vydavatelia časopisov sa vedcom vnucujú a to tak, že zasielajú agresívne alebo naopak priveľmi lichotivé e-maily so žiadosťou o článok alebo členstvo v redakčnej rade.
6. V redakčných radách môžu byť **uvádzané mená akademikov** ako ich členov **bez ich vedomia**, bez možnosti odstúpenia. **Uvádzanie rovnakých redakčných rád** pri viacerých časopisoch u toho istého vydavateľa, i keď sa jedná o **rôzne odbory**.
7. Mnohokrát sú v týchto radách úplne vymyslení akademici.
8. **Napodobňujú mená a webové stránky** seriózných vedeckých časopisov (názvy časopisov majú podobné, identické názvy, kopírujú webstránky časopisov...).
9. Neposkytujú platné, úplné kontaktné informácie alebo uvádzajú o sebe zavádzajúce informácie, ako napríklad nepravdivé údaje o mieste pôsobenia, sídlo vydavateľa nie je možné zistiť. Bežne používajú neprofesionálne e-mailové adresy od verejných poskytovateľov (napr. Yahoo, Gmail).
10. Uvádzajú falošné údaje o **impakt faktore či indexovaní v scientometrických databázach** alebo **nesprávne/zavádzajúce údaje o ISSN**.
11. Články alebo stránka vydavateľa obsahujú množstvo typografických a gramatických chýb, často sa objavuje zlá angličtina, najmä pri komunikácii pri preberaní rukopisu.
12. Niektoré články môžu byť plagiáty, prebraté z iných časopisov.¹⁰

¹⁰ ABAD-GARCÍA, María Francisca. Plagiarism and predatory journals: A threat to scientific integrity. In *Anales de Pediatría*, 2019, vol. 90, no. 1, p. 57.e1-57.e8. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.anpede.2018.11.006>

Ako spoznáme predátorského vydavateľa a ako sa brániť predátor-ským praktikám?

1. Nespoliehame sa iba na informácie uvedené na webovej stránke časopisu/vydavateľa. Skontrolujeme, či vydavateľ poskytuje úplné a overiteľné kontaktné údaje, vrátane poštovej adresy (byť opatrný najmä vtedy, ak sa na stránke nachádzajú len webové formuláre).
2. Buďme **obozretní pri e-mailoch**, ktoré lákajú na publikovanie alebo na členstvo v redakčnej rade do časopisu, ktorý nepoznáme.
3. Ak má časopis impakt faktor – preveríme v databáze Journal Citation Reports (súčasť WoS).
4. Ak nemá impakt faktor, je vhodné preveriť, či je indexovaný v databáze Web of Science alebo Scopus alebo v SCImago journal and country rank, či ERIH+.
5. Časopis si môžeme overiť podľa ISSN v registri ROAD (Directory of Open Access Scholarly Resources).
6. Overíme si, či má časopis zverejnené **jasné pravidlá recenzného konania a pravidlá týkajúce sa poplatkov za publikovanie**.
7. **Skontrolujeme**, či sú v redakčnej rade časopisu uvedené **mená renomovaných odborníkov** a ich afiliácie; ak máme podozrenie, pokúsime sa ich kontaktovať, príp. skúsime si vyžiadať ich skúsenosti s časopisom/vydavateľom.
8. Prečítame si niektoré z publikovaných článkov a zhodnotíme ich kvalitu.
9. Nahliadneme do Beallovho čierneho zoznamu a/alebo do **bieleho zoznamu DOAJ**.
10. Overíme si, či je vydavateľ členom uznávaných profesijných organizácií ako Open Access Scholarly Publishers Association alebo Committee on Publication Ethics.¹¹
11. V prípade konferencie je potrebné overiť si:
 - organizátora a inštitúcie, ktoré ju zabezpečujú,
 - časopisy, zborníky, kde by mali byť príspevky publikované.¹²

¹¹ BUTLER, Declan. Investigating journals: The dark side of publishing. In *Nature*, 2013, vol. 495, pp. 433–435. Dostupné na: <https://doi.org/10.1038/495433a>

¹² NIŽNÍKOVÁ, Lucia. Odvrátená tvár Open Access alebo Predátorské publikovanie [ppt].

12. V prípade pochybností kontaktujte našu knižnicu, ktorá preverí zastúpenie časopisu v ďalších databázach.

Overiť údaje si môžeme priamo na týchto stránkach:

- ROAD¹³ – register platných ISSN
- Directory of Open Access Publishers¹⁴
- Directory of Open Access Journals (DOAJ)¹⁵
- Beallov čierny zoznam časopisov¹⁶
- Open Access Scholarly Publishers Association (OSPA) – asociácia združujúca OA akademických vydavateľov¹⁷
- Committee on Publication Ethics (COPE)¹⁸ – výbor pre etiku publikovania
- Overovanie scientometrických údajov: Journal Citation Reports, Scopus, Scimago.

Iné zoznamy vhodné na overenie kvality časopisu:

- Journal List of quality journals - Publons¹⁹
- Cabells Scholarly Analytics prináša tzv. Journal Black List and the Journal White List, ktoré sú však spoplatnené²⁰
- Dolos list²¹ – Blacklist založený teoretickým fyzikom
- Akademický antipredátor²² – českého spolku Fórum Věda žije!
- Stop Predatory Journals²³ – zoznam predátorských časopisov/vydavateľov

In Ministerstvo vnútra SR [online]. 2016 [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/otvorene_vladnutie/opengovweek/openeducation/OGP-Week_OpenEducation_Predatori_Jana-Niznikova.pptx

¹³ <http://road.issn.org/>

¹⁴ <http://www.oaacademy.org/oa-publishers.html>

¹⁵ <https://doaj.org/>

¹⁶ <https://web.archive.org/web/20170111172309/https://scholarlyoa.com/individual-journals/>

¹⁷ <http://oaspa.org/>

¹⁸ <https://publicationethics.org/>

¹⁹ https://publons.com/journal/?order_by=reviews

²⁰ <https://www2.cabells.com/about-blacklist> ; <https://www2.cabells.com/about-whitelist>

²¹ <https://www.professeur-alexandre-georges.info/dolos-list>

²² <http://antipredator.vedazije.cz/>

²³ Stop Predatory Journals [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://predatoryjournals.com/>

- Kscien‘s list²⁴ – zoznam vytvorený ako náhrada za neaktívny Beallov zoznam

Beallov zoznam

Termín „predatory journals“ zaviedol Jeffrey Beall, knihovník a výskumník, z University of Colorado, ktorý vypracoval zoznam „potenciálnych, možných alebo pravdepodobných“ predátorských vydavateľov a časopisov v r. 2010. Zámerné publikovanie v takýchto časopisoch za účelom vykázania publikačnej činnosti je obvykle v rozpore s etickým kódexom akademických inštitúcií.²⁵

Od januára 2017 je tento zoznam neaktívny. V súčasnosti je Beallov zoznam dostupný v internetovom archíve a má tieto sekcie:

- Publishers²⁶
- Standalone journals²⁷
- Hijacked journals²⁸
- Misleading metrics²⁹

Kritéria pre zaradenie do Beallovho zoznamu

- Kritéria pre zaradenie časopisu na zoznam sú rozsiahle a podrobné. Okrem iného obsahujú tieto základné kritéria:
- Problémy s redakčnou radou (napr. uvádzanie neexistujúcich odborníkov).
- Malá geografická diverzita redakčnej rady, či autorov.
- Absencia alebo redukcia procesu nezávislej odbornej recenzie článkov zaslaných na publikáciu.

²⁴ Predatory Publication. In *Kscien* [online]. Kscien Organization for Scientific Research, ©2015 [cit. 2019-04-29]. Dostupné na: <http://kscien.org/predatory.php>

²⁵ LUKÁŠ PLCH – JIŘÍ KRATOCHVÍL. Predátorské časopisy. In *Knihovna univerzitního kampusu MU* [online]. Masarykova univerzita, 2016 [cit. 2019-03-27]. Dostupné na: <http://www.prf.jcu.cz/data/files/370/2281predatorskecasopisy.pdf>

²⁶ <https://web.archive.org/web/20170112125427/https://scholarlyoa.com/publishers/>

²⁷ <https://web.archive.org/web/20170111172309/https://scholarlyoa.com/individual-journals/>

²⁸ <https://web.archive.org/web/20170111172313/https://scholarlyoa.com/other-pages/hijacked-journals/>

²⁹ <https://web.archive.org/web/20170111172311/https://scholarlyoa.com/other-pages/misleading-metrics/>

- Príliš široký „záber“ časopisu (veľa rôznych odborov v jednom časopise).
- Flexibilné a subjektívne kritéria výberu článkov do časopisu.
- Popis profilu časopisu sám seba príliš „ospevuje“.
- Agresívny podnikateľský prístup až chamtivosť.
- Základným cieľom Beallovho zoznamu je identifikovať časopisy, ktoré majú nízke štandardy, a preto sa v nich objavujú články, ktoré majú nehodnovernú vedeckú hodnotu, vrátane nereprodukovateľných výsledkov a plagiátov.
- Spoločným znakom je tiež, že veľká väčšina časopisov zaradená do tohto zoznamu funguje v režime Open Access.
- Drvivá väčšina časopisov v Beallovom zozname nemá impakt faktor, nakoľko jedným z kritérií predátorstva je absencia časopisu v bežných databázach.
- No i v Beallovom zozname sa nachádzajú časopisy, ktoré sú v svetových databázach

Iniciatíva Stop Predatory Journals

Nakoľko Beallove zoznamy na webe nie sú aktívne, vznikla iniciatíva Stop Predatory Journals, ktorá založila stránku, kde sú zverejňované „nové“ zoznamy predátorov (základ tvoria Beallove zoznamy). Stránka uvádza 10 kritérií, na základe, ktorých zaraďuje časopisy/vydavateľov medzi predátorov (obdobne ako u Bealla).³⁰

Kscien's list – náhrada za Beallov čierny zoznam

Organizácia Kscien je nezisková mimovládna organizácia založená mladými výskumnými pracovníkmi, ktorej cieľom je zlepšiť výskumnú kultúru v rozvojových krajinách. Základom Kscien's zoznamu sú Beallove kritéria, ktoré sú však pevnejšie a založené na výskume. Zoznam je pravidelne aktualizovaný.³¹

³⁰ Stop Predatory Journals [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://predatoryjournals.com/about/>

³¹ FAHMI, H. Kakamad et al. Kscien's list; a new strategy to hoist predatory journals and publishers. In *International Journal of Surgery Open*, 2019, vol. 17, pp. 5-7. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405857218301220>

Aké sú možné dôsledky?

Jeden z prvých dôsledkov sa týka **samotných autorov**. Okrem nákladov na publikovanie v predátorských časopisoch, môžu vzniknúť aj iné negatíva.

Autor publikovaním v potenciálnom predátorskom časopise môže jednak **ohroziť svoje vlastné dobré meno, povest' a vedeckú prestíž**, ale taktiež **dobré meno, reputáciu inštitúcie** pre ktorú pracuje.³² Pre renomovaný časopis to môže značiť, že autor je buď neserióznym alebo naivným.

Nakoľko články nie sú publikované v dobrých zdrojoch (aj keď článok môže byť kvalitný), nebudú zaradené do vhodných databáz a **zniži sa** tak ich **citovanosť**. Môže to byť akýmsi varovným prstom pre iných výskumníkov, že článok nie je vhodný ako podklad na ďalší výskum.³³ Autor už nemôže ponúknuť svoje výsledky výskumu inému akademickému časopisu, a tým **znehodnotí vlastnú prácu** a úsilie, ktoré článku venoval.³⁴

Ďalší z dôsledkov môže byť **pre rozvoj vedy samotnej** – zamiešanie falošných, či neoverených informácií medzi relevantné poznatky. Ak sa na falošných informáciách postavia nadväzujúce výskumy, či aplikácia falošných výsledkov do praxe, môže to mať fatálne následky, napr. v medicínskej oblasti. Prienik predátorských vydavateľov do renomovaných databáz, kazí reputáciu týmto databázam a znehodnocuje aj ich obsah. Úspech publikovania dokumentov nízkej kvality spôsobuje všeobecný pokles vedeckej prítomnosti. Znižuje sa dôvera v recenzné konanie ako jedného z najdôležitejších procesov pri zabezpečení kvality prijatých a publikovaných prác.³⁵

³² PLCH, Lukáš – KRATOCHVÍL, Jiří. Analýza predátorských znakov publikácií jako služba Knihovny univerzitního kampusu. In *ProInflow: časopis pro informační vědy*, 2018, roč. 10, č. 2, s. 108-129. Dostupné na: https://www.imc.cas.cz/knihovna/predatori_analyza.pdf

³³ SHAMSEER, Larissa. Potential predatory and legitimate biomedical journals: can you tell the difference? A cross-sectional comparison. In *BMC Medicine*, 2017, vol. 15, no. 28. ISSN 1741-7015. Dostupné na: <https://doi.org/10.1186/s12916-017-0785-9>

³⁴ RUTH, Anna-Sofia. How to avoid predatory publications? In *Responsible Research: guide to research integrity, research ethics and science communication in Finland* [online]. 19.5.2018 [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: <https://www.vastuullintiede.fi/en/publishing/how-avoid-predatory-publications>

³⁵ GEORGES, Alexandre. Predatory and pseudo-scientific publishing: A major threat to scientific rigor and research. In *Editage Insights* [online]. Editage, 2019 [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://www.editage.com/insights/predatory-and-pseudo-scientific-publishing-a-major-threat-to-scientific-rigor-and-research>

Je vhodné poznamenať, že existuje určité percento vedcov, ktorí publikovali svoje práce v predátorských časopisoch vedome. Vedci sú často tlačení k uverejňovaniu článkov v zahraničných časopisoch, získavaniu kreditov pre ďalší kariérny postup a pod. – a toto predstavuje jednoduchší spôsob ako tak urobiť. Deje sa to tak najmä rozvojových krajinách.

V číslach

Podľa fínskej štúdie Shena a Bjorka a kanadskej štúdie L. Shamseer možno približne určiť zisky vydavateľov.³⁶

Predátorskí vydavatelia si svojimi podvodmi **prilepšia o čiastku 75 – 100 miliónov dolárov ročne**. V posledných rokoch zisky z roka na rok stúpajú.

Renomovaní vydavatelia, ktorí články/štúdie zverejňujú poctivo na základe recenzného konania, zarobia približne 224 miliónov dolárov (hovoríme o vydavateľoch publikujúci v režime OA).

Štúdie zistili, že priemerné APC³⁷ u predátorského časopisu je cca 98 USD³⁸ – **100 USD**³⁹. Predátorské časopisy účtujú podstatne menší poplatok za publikovanie (medián 100 USD) ako časopisy s otvoreným prístupom (1865 USD) a hybridné časopisy (3000 USD). Čiže predátorské časopisy ponúkajú najmenej 18-násobne nižšie APC ako „nepredátorské“ časopisy, čo môže byť pre autorov veľkým lákadlom.⁴⁰

V r. 2014 sa odhadovalo, že existuje **8 000 aktívnych predátorských časopisov**, pričom celkový počet článkov vzrástol z 53 000 (r. 2010) na 420 000 (r. 2014) (odhadované tri štvrtiny autorov boli z Ázie a Afriky).⁴¹

³⁶ Viď. citáciu pod čiarou č. 33 a 38

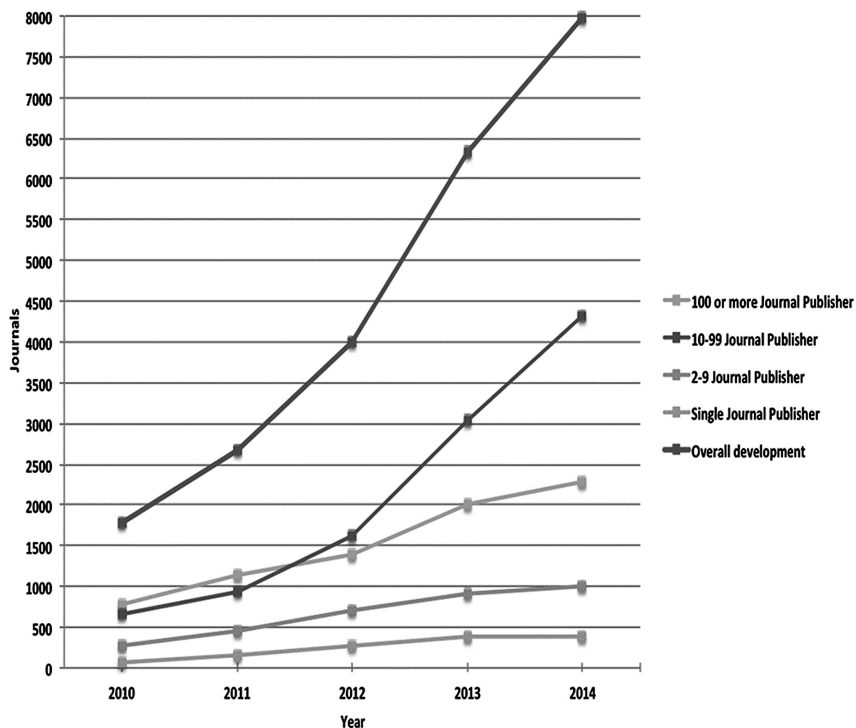
³⁷ APC – poplatok za spracovanie článku

³⁸ SHEN, Cenyu – BJÖRK, Bo-Christer. ‘Predatory’ open access: a longitudinal study of article volumes and market characteristics. In *BMC Medicine*, 2015, vol. 13, no. 230. Dostupné na: <https://doi.org/10.1186/s12916-015-0469-2>

³⁹ SHAMSEER, Larissa et al. Potential predatory and legitimate biomedical journals: can you tell the difference? A cross-sectional comparison. In *BMC Medicine*, 2017, vol. 15, no. 28. ISSN 1741-7015. Dostupné na: <https://doi.org/10.1186/s12916-017-0785-9>

⁴⁰ <https://bmcmedicine.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12916-017-0785-9>

⁴¹ SHEN, Cenyu – BJÖRK, Bo-Christer. ‘Predatory’ open access: a longitudinal study of article volumes and market characteristics. In *BMC Medicine*, 2015, vol. 13, no. 230. Dostupné na: <https://doi.org/10.1186/s12916-015-0469-2>

Vývoj aktívnych predátorských otvorených časopisov od roku 2010 do roku 2014

Zdroj: <https://bmcmecine.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12916-015-0469-2>

Odborné databázy a podozrivé časopisy

Plch a Kratochvíl⁴² uvádzajú niekoľko zahraničných štúdií, ktoré poukazujú, že prichádza k prieniku podozrivých časopisov do odborných a citačných databáz. Napríklad odborníci z University of Barcelona⁴³ identifikovali v databáze Web of Science 39 časopisov z Beallovho zoznamu a v Scopus

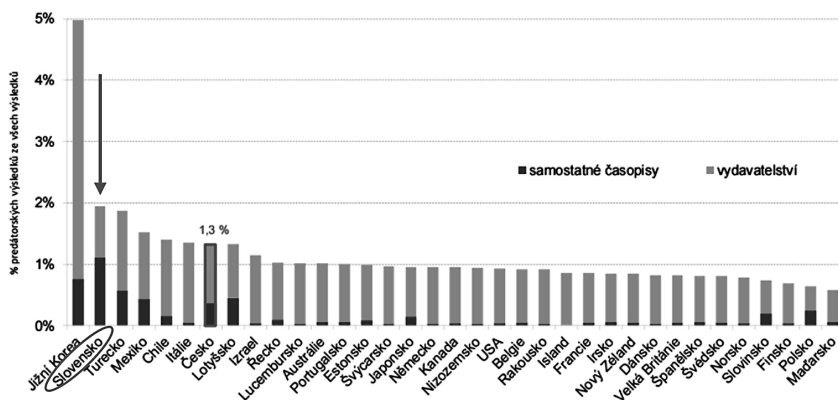
⁴² PLCH, Lukáš – KRATOCHVÍL, Jiří. Analýza predátorských znakov publikácií jako služba Knihovny univerzitého kampusu. In *ProInflow: časopis pro informační vědy*, 2018, roč. 10, č. 2, s. 108-129. Dostupné na: https://www.imc.cas.cz/knihovna/predatori_analyza.pdf

⁴³ SOMOZA-FERNÁNDEZ, M., RODRÍGUEZ-GAIRÍN, J.-M., URBANO, C. Presence of alleged predatory journals in bibliographic databases: Analysis of Beall's list. In *El Profesional de La Información*, 2016, vol. 25, no. 5, pp. 730–737.

56 titulov. Macháček a Srholec (2017) porovnávaním Beallovho zoznamu s obsahom v Scopuse zistili, že v roku 2015, bolo v tejto databáze 60 tisíc publikácií (3 %) vykazujúce niektorý z predátorských znakov. V januári 2017 bola publikovaná štúdia autorov z Fínska a Talianska⁴⁴, podľa ktorej vo Web of Science je 14 a v Scopuse 284 časopisov figurujúcich taktiež na Beallovom zozname. Kanadská štúdia od L. Shamseer¹⁸, ktorá analyzovala časopisy z Beallovho zoznamu, OA časopisov z MEDLINE PubMed a predplatených časopisov ukázala, že vo všetkých troch skupinách sa vyskytli tituly, ktoré porušili niektoré z kritérií dobrej praxe. V celkových počtoch indexovaných časopisov v daných databázach sa síce jedná o zanedbateľné čísla, no je potrebné uvedomiť si, že ani tieto zdroje nie sú bezchybné a je namieste kritické myslenie.

Podíl predátorských výsledků ve Scopusu v zemích OECD, 2013 - 2015 (v %)

IDEA CERGE EI

Zdroj: Scopus (stav k 27. říjnu 2016), Bealovy seznamy (stav k 1. dubnu 2016), vlastní zpracování.

Zdroj: <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/predatorske-casopisy-ve-scopusu>

⁴⁴ Bagues, M., Sylos-Labini, M., & Zinovyeva, N. *A walk on the wild side: an investigation into the quantity and quality of 'predatory' publications in Italian academia*. Pisa: Institute of Economics, Scuola Superiore Sant'Anna, 2017. Dostupné na: <http://www.lem.sssup.it/WPLem/files/2017-01.pdf>

V rámci štúdie projektu Národohospodárskeho ústavu Akadémie vied ČR sa zistilo, že na Slovensku boli skoro 2 % výsledkov publikované v časopisoch, ktoré sú podozrivé predátorských praktík (v databáze Scopus).⁴⁵

Pár rád na záver alebo aké kroky podniknúť, ak vedec predložil svoj rukopis predátorskému vydavateľovi

Výskumným pracovníkom je odporúčané držať sa týchto 5-tich krokov:

Po prvé, pred odoslaním článku je vhodné časopis vždy skontrolovať a uistiť sa, že nie je predátorský. Autorom sa odporúča, aby sa zamerali radšej na časopisy indexované v legitímnych a uznávaných databázach. Tým sa zabezpečí prácam viditeľnosť a šírenie.

Po druhé, ak autori predložili svoju prácu podozrivému časopisu, nemali by platiť poplatky za publikovanie bez toho, aby si najprv potvrdili dôveryhodnosť časopisu. Časopis môže tvrdiť, že jeho sídlo je v USA alebo v Spojenom kráľovstve, no zároveň poskytuje číslo bankového účtu v krajine Južnej Ázie. Autori by mali byť opatrní pred každou platbou poplatku do neznámeho časopisu. Výška poplatku by mala byť dohodnutá vždy pred podpísaním zmluvy.

Po tretie, ak predkladaný rukopis bol prijatý časopisom, autori by nemali podpisovať nevýhodné autorské zmluvy na prácu. V tomto kroku je možné ešte stále požiadať vydavateľa o stiahnutie článku a jeho nezverejnenie.

Po štvrté, ak nastala situácia, že článok bol publikovaný v predátorskom časopise, autor môže skúsiť napísať do redakcie žiadosť o stiahnutie svojej práce z tohto časopisu. Nie je síce garantované, že článok bude stiahnutý, no táto rada sa v mnohých prípadoch osvedčila ako úspešná. Odporúča ju i Výbor pre etiku publikovania (COPE). Predátorský časopis však môže požiadať autora o poplatok za odstúpenie od zmluvy, autor by mal naďalej trvať na tom, aby jeho článok bol stiahnutý a na snahu o vymávanie ďalších peňazí nereagovať.

Po piate, autori by nikdy nemali podporovať predátorské publikovanie,

⁴⁵ MACHÁČEK, Vít – SRHOLEC, Martin. Predátorské časopisy ve Scopusu [online]. Národohospodársky ústav AV ČR, 2016 [cit. 2019-03-28]. ISBN 978-80-7344-389-4. Dostupné na: <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/predatorske-casopisy-ve-scopusu>

a to žiadnym spôsobom, čiže ani citovaním prác, ktoré sú uverejnené v týchto časopisoch.⁴⁶

Iniciatíva Think Check Submit

Problematika predátorského publikovania je veľmi rozsiahla a zasahuje do práce takmer každého vedca, preto vznikla medzinárodná iniciatíva podporovaná rôznymi uznávanými profesijnými organizáciami.

Think Check Submit (Premýšľať – Preveriť – Publikovať) je iniciatíva, ktorá pomáha výskumníkom identifikovať dôveryhodné časopisy pre ich výskum. Prostredníctvom rôznych nástrojov a praktických zdrojov sa zameriava na vzdelávanie výskumných pracovníkov, podporu integrity a budovanie dôvery v dôveryhodný výskum a publikácie.⁴⁷

Zdroj: <http://thinkchecksubmit.org/translations/slovak/>

Ide o jednoduchý online nástroj – zoznam krokov, vďaka ktorým sa vedci môžu uistiť, že sa jedná o správny časopis (či vydavateľ'a) pre publikovanie svojej práce:

Think – Posielate svoj článok do dôveryhodného časopisu? A je tento časopis skutočne relevantný pre váš výskum?

Check – Vyhodnoťte dôveryhodnosť vybraného časopisu pomocou zoznamu jednoduchých otázok.

Submit – Ak ste odpovedali „áno“ na väčšinu alebo všetky otázky zo zoznamu (Check) môžete bez obáv podať svoj článok na publikovanie.⁴⁸

Natália Pastorková, Ústredná knižnica SAV

⁴⁶ MEMON, Aamir Raof. How to respond to and what to do for papers published in predatory journals? In *Science Editing*, 2018, vol. 52, no. 2, pp. 146-149. Dostupné na: <https://doi.org/10.6087/kcse.140>

⁴⁷ Think. Check. Submit. Survey 2018. In *COPE* [online]. Committee on Publication Ethics, 2018. [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: <https://publicationethics.org/news/think-check-submit-survey-2018>

⁴⁸ Slovak. In *Think. Check. Submit*. [online]. 2019 [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: <http://thinkchecksubmit.org/translations/slovak/>